

"תורתך שעשועי"

יו"ל ע"י בית מדרש לבעלי בתים ולגמלאים - גני הדר פתח תקוה

"נפש כי תחטא בשגגה" (ויקרא ד', א')

(ההבדלים בין : הכהן המשיח, כל עדת ישראל, נשיא, נפש אחת)

פרק ד' בספר 'ויקרא' עוסק במקרה שעברו על חטא בשוגג, והתורה מפרטת את הדינים של ארבעה שחטאו בשוגג, והם : א. הכהן המשיח. ב. כל עדת ישראל. ג. נשיא. ד. נפש אחת מישראל. נברר את סיבת הסדר הזה דווקא. נציג את ההבדלים בדינים שלהם, וננסה להסביר את הסיבות להבדלים אלו, ואת משמעותם.

הכהן המשיח

(ג) אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, והקריב על חטאתו אשר חטא **פר בן בקר** תמים לה' לחטאת. (ד) והביא את הפר אל פתח אהל מועד לפני ה', **וסמך את ידו על ראש הפר** ושחט את הפר לפני ה'. (ה) ולקח הכהן המשיח מדם הפר, **והביא אתו אל אהל מועד**. (ו) וטבל הכהן את אצבעו בדם, **והזה מן הדם** שבע פעמים לפני ה' את פני **פרכת הקדש**. (ז) **ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים** לפני ה' אשר באהל מועד, **ואת כל דם הפר** ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד. (יב) והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אתו על עצים באש, על שפך הדשן ישרף.

כל עדת ישראל

(יג) ואם **כל עדת ישראל** ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל, ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו. (יד) ונודעה החטאת אשר חטאו עליה, והקריבו הקהל **פר בן בקר** לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד. (טו) **וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני ה'**, ושחט את הפר לפני ה'. (טז) והביא הכהן המשיח מדם הפר, **אל אהל מועד**. (יז) וטבל הכהן אצבעו מן הדם, **והזה שבע פעמים לפני ה'** את פני **הפרכת**. (יח) **ומן הדם יתן על קרנת המזבח** אשר לפני ה' אשר באהל מועד, **ואת כל הדם** ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד. (כ) ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו, **וכפר עלהם הכהן ונסלח להם**. (כא) והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון, חטאת הקהל הוא.

נשיא

(כב) אשר **נשיא** יחטא, ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם. (כג) או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה, והביא את קרבנו **שעיר עזים** זכר תמים. (כד) **וסמך ידו על ראש השעיר** ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא. (כה) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו **ונתן על קרנת מזבח העלה**, ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה. (כו) ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים, **וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו**.

נפש אחת

(כז) ואם **נפש אחת** תחטא בשגגה מעם הארץ, בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם. (כח) או הודע אליו חטאתו אשר חטא, והביא קרבנו **שעירת עזים** תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא. (ל) ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על **קרנת מזבח העלה**, ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח. (לא) ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחח לה' **וכפר עליו הכהן ונסלח לו**. (לב) ואם **כבש** יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה. (לד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו **ונתן על קרנת מזבח העלה**, ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח. (לה) ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשיו ה', **וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו**.

סדר החוטאים המובאים בפרשה

החוטאים מובאים בסדר זה : א. הכהן המשיח. ב. כל עדת ישראל. ג. נשיא. ד. נפש אחת. ויש להבין, מה הסדר הזה בא ללמדנו. 'כל עדת ישראל' מופיעים כאן השניים, ואילו 'נפש אחת' במקום הרביעי והאחרון. ומובן שהדבר מראה על סדר החשיבות, כי ברור **שכלל עדת ישראל** ישנה חשיבות רבה יותר מאשר **נפש אחת**. אך עדיין צריך להבין את הבאת הכהן המשיח בתחילה, ואילו את הנשיא רק במקום השלישי. ועדיין נוכל לומר **שכלל עדת ישראל** ישנה חשיבות גדולה יותר **מהנשיא**, אך מדוע הכהן המשיח מופיע במקום הראשון?

'**רבנו בחיי**' עומד על ענין הסדר ומגדיר **שכל עדת ישראל** הכוונה ל'**סנהדרין**', ו'**נשיא**' הוא '**המלך**', והתחיל מהכהן שהוא האדם הגדול ומלאך ה' צבאות הוא, וממנו יראו וכך יעשו כל ישראל שיזהרו לשוב בתשובה, כי מתוך שיראוהו מביא קרבן על חטאו, הכל יראו ויקחו מוסר וילמדו ממנו קל וחומר, אם הקב"ה מכפר למי שהוא קרוב אליו שלא היה ראוי לחטוא, אז קל וחומר שיכפר בעד שאר העם.

הקשר בין חטא הכהן המשיח וחטא עדת ישראל - בדקדוק הפסוקים ומתוך ההבדלים שבביא בין החוטאים השונים, נראה שיש דינים שווים לכהן המשיח שחטא ולעדת ישראל שחטאו, ומכאן שיש קשר בין החוטאים שלהם, ולכן גם מופיעים בצמוד ברשימת החוטאים.

'**לאשמת העם**' - נראה, שהקשר בא לידי ביטוי בפסוק ג' : "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם", ומספר פירושים ניתנו לקשר זה : א. **אשמת הכהן הגדול כאשמת העם** - 'רש"י' מביא בתחילה **מ'תורת כהנים** שאינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה כמו שנאמר לאשמת העם, שנעלם ממנו הדין והורה שלא כהלכה והוא עצמו עשה שלא כהלכה. כלומר, שדינו של הכהן המשיח הוא כמו דינו של הציבור, שגם הם מביאים רק בהעלם דבר עם שגגת המעשה.

'**ד' יוסף בכור שור**' מביא פרטים נוספים ששווים בין אשמת הכהן המשיח לאשמת העם : שמביא פר והזאתו כציבור על הפרוכת ועל מזבח הזהב. שהם נשרפים חוץ לשלש מחנות, אבל של יחיד ושל נשיא, האימורים נקטרים ודמן על מזבח החיצון, ובשרם נאכל לכהנים.

ב. **תוצאת חטא הכהן תהיה אשמת העם** - בפירושו השני מביא 'רש"י' : "ופשוטו לפי אגדה **כשהכהן הגדול חוטא אשמת העם הוא זה** שהן תלויות בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקלי". כלומר, שאם הכהן המשיח חוטא אז התוצאה תהיה אשמת העם, כי לאחר שהוא חטא לא יוכל לכפר עליהם. ובצורה נוספת מסביר זאת '**אבן עזרא**' בפירושו הראשון, שהכהן הורה שלא כהוגן וגרם אשמה לעם.

ג. **סיבת חטא הכהן היא בגלל אשמת העם** - בפירושו השני מסביר '**אבן עזרא**' : "או פירוש לאשמת העם - באשמת כל בני אדם, ונוכר כן בעבור שהכהן הוא נושא התורה והוא עצמו נשמר וקדוש לשם". ונראה שכוונתו, שבגלל שהעם חוטא, זה גרם גם לו לחטוא בשוגג.

ועוד נשים לב, שמלבד הקשר הזה ביניהם הרשום בחטא הכהן המשיח, גם לגבי לקיחת הדם מהחטאת של **עדת ישראל** נאמר: "והביא הכהן המשיח מדם הפר", ואילו אצל הנשיא ונפש אחת נאמר רק **יולקח הכהן** ולא נאמר **יולקח הכהן המשיח**.

סוג קרבן החטאת - פר בן בקר - דמיון נוסף קיים בין הקרבן של הכהן המשיח ובין הקרבן של כל עדת ישראל. קרבן החטאת של הכהן המשיח ושל כל עדת ישראל הוא - **פר בן בקר**. ואילו קרבן החטאת של הנשיא הוא - **שעיר עזים זכר**. ואם נפש אחת חטאה הוא מביא **שעיר עזים** נקבה או כבשה. רואים כאן סוג קרבן זהה לכהן המשיח ולכל עדת ישראל, ואילו לנשיא ונפש אחת סוגים אחרים. ומסביר בעל ספר **'תולדות יצחק'** את השוויון בין הכהן המשיח לעדת ישראל, בהקשר לחטא העגל: "**והנה הקרבנות בכהן משיח והקהל שוים**, כי כן אהרן התחיל לעשות העגל וישראל טעו אחריו".

הזאה באהל מועד לפני הפרוכת - דמיון נוסף יש בין הכהן המשיח לכל עדת ישראל, לגבי מקום הזאת הדם. מדם הפר של הכהן המשיח מכניס לאהל מועד ומוזה ממנו שבע פעמים לפני הפרוכת, ונותן ממנו על קרנות מזבח הקטורת, וכן עושים במקרה **שכל עדת ישראל** חטאו. ואילו אם נשיא חטא לא מכניס מן הדם לתוך אהל מועד ולא מזה ממנו לפני הפרוכת ועל קרנות מזבח הקטורת, אלא רק על קרנות מזבח העולה, וכן עושים במקרה **ונפש אחת חטאה**. וכן אומר **'רבי יוסף בכור שור'** שציבור ומשיח שקרובים וחשובים לפני הקב"ה, קריבת דם כפרתן לפניו, על הפרוכת ועל מזבח הזהב, ומרחיק סירחונו לישרף חטאתו חוץ לשלש מחנות, **יחיד ונשיא** שלא קרובים כל כך, כפרתן ואמורי חטאתן על מזבח החיצון.

"וכפר... ונסלח..." - אחריותו ומעלתו של הכהן המשיח - 'רמב"ן' מציין הבדל נוסף שבכל שלושת האחרונים נאמר שלאחר שמביאים את הקרבן ועושים את הפעולות הנדרשות, החטא מתכפר ונסלח להם. אצל **'כל עדת ישראל'** נאמר: "**וכפר עליהם הכהן ונסלח להם**". וכן אצל הנשיא נאמר: "**וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו**". וכן אצל נפש אחת נאמר: "**וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו**", ומדוע אצל הכהן המשיח לא נאמר שהתכפר ונסלח לו? ומסביר: "**אולי** לרוב מעלתו לא יתכפר ונסלח לו לגמרי עד שיתפלל ויתחנן לאלהיו כי מלאך ה' צבאות הוא, וצריך להיותו נקי וטהר ידים".

ויש לשאול, בכל אופן, מדוע לא כתוב אילו פעולות נוספות הוא צריך לעשות בשביל שיתכפר לו? **ונראה להעיר**, שבכל שלושת האחרים מודגש **שהכהן** הוא המכפר עליהם ונסלח להם. ולכן, לא שייך לכתוב לגבי הכהן המשיח - **'וכפר עליו הכהן'** שהרי הוא עצמו הוא זה שמקריב את חטאתו. אך בכל אופן, מדוע לא נאמר - **'ונסלח לו? ואולי**, בהיות הכהן המשיח אחראי על כל העם, לא נסלח לו, עד שכולם יביאו את חטאתם ונסלח להם, ורק אז יסלח גם לו. **ואולי**, ניתן למצוא לכך רמז, כי בקבוצה האחרונה של **נפש אחת**, התורה מביאה **שתי אפשרויות** שהוא יביא או שעירת עזים או כבשה, ולאחר שהקריב שעירת עזים נאמר **בפסוק ל"א**: "**וכפר עליו הכהן ונסלח לו**". ולאחר שהקריב כבשה נאמר **בפסוק ל"ה**: "**וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו**" בתוספת ההדגשה - **'על חטאתו אשר חטא'**, ואולי בא לרמז שנסלח גם על חטאתו של הכהן המשיח.

וכן, לדעת הסוברים, שהכהן לא חטא מעצמו אלא בגלל אשמת העם, אז יתברר מדוע לא נאמר אצלו שהתכפר ונסלח לו. וכן אומר בעל **'שפתי כהן'**: "ובמה שאמרנו יובן שאין צריך לומר לא וכפר ולא ונסלח לו, לפי שהוא לא חטא אלא הם גרמו לו".

'ואשם' \ 'את פני פרכת הקדש' - נקודה נוספת מוצאים לגבי **מעלת הכהן המשיח**, ביחס לקביעה - **'ואשם'**. אצל **עדת ישראל** נאמר: "ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה **ואשמו**" (ד', י"ג). אצל הנשיא בפסוק כ"ב - **'ואשם'**, וכן אצל **היחיד** נאמר בפסוק כ"ז - **'ואשם'**. אך אצל הכהן המשיח נאמר - 'אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, ומדוע לא נאמר אצלו - **'ואשם'** כמו אצל כל השאר? ומסביר **'ספורנו'** שהכהן המשיח חטא רק בגלל אשמת העם, ולא מלבו היה החטא כלל, לכן לא נאמר אצלו - **'ואשם'**.

ולפי זה גם מסביר בעל **'צרור המור'** מדוע אצל הכהן המשיח נאמר - 'את פני פרכת הקדש' (פסוק ו'), ואילו אצל עדת ישראל נאמר רק - 'את פני הפרכת' (פסוק י"ז), להורות שעדיין הוא בקדושתו, אלא שאשמת הקהל סבב חטאתו. **'ירש"י'** שם מעלה את חשיבות הכלל ומסביר, שאם רק הכהן המשיח חטא אז עדיין נשארה הקדושה, אך אם כל העם חטא סרה הקדושה.

אחריות פחותה ליחיד החוטא

'לריח ניחוח' - לגבי הקטרת החלב על המזבח רק אצל **חטאת היחיד** נאמר **'ריח ניחוח'**: "והקטיר הכהן המזבח **לריח ניחוח** לה" (ויקרא ד', ל"א), ומדוע רק אצלו? מובא בפירושו **'בעלי התוספות'** כי הקב"ה מקפיד יותר על הגדולים כשחוטאים מעל הקטנים, ולכן אצל הגדולים אין בזה ריח ניחוח לה".

נפש אחת מישראל - במקום הרביעי

'ושחט... לפני ה'' - הבדל נוסף נמצא כאן, שלגבי הכהן המשיח וכל עדת ישראל והנשיא נאמר שהשחיטה היא לפני ה'. לגבי **כהן המשיח** נאמר בפסוק ד': "ושחט את הפר לפני ה'". גם לגבי **כל עדת ישראל** נאמר בפסוק ט"ו: "ושחט את הפר לפני ה'". וכן לגבי הנשיא נאמר בפסוק כ"ד: "ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה'". ואילו לגבי **נפש אחת מישראל** נאמר בפסוק כ"ט: "ושחט את החטאת במקום העלה", ומדוע לא נאמר שהשחיטה היתה - **'לפני ה'?**

ונראה, שגם זה מוכיח שנפש אחת המופיעה אחרונה ברשימה, היא בדרגה רוחנית נמוכה יותר. והביטוי - **'לפני ה'** בא לומר, ששלושת הראשונים ברשימה נמצאים יותר לפני ה' מאשר נפש אחת מישראל. או גם, שכאשר שוחטים את הקרבן שלהם, הדרישה מהם היא שהם צריכים להרגיש יותר שהם עומדים לפני ה' ולחזור יותר בלב שלם, מאשר הדרישה מנפש אחת מישראל. **'אבן עזרא'** לומד זאת מזה שהיחיד מביא שעירת עזים תמימה נקבה ואילו הנשיא מביא שעיר עזים זכר, ואומר: "נקבה - כי מעלתו נקלה ממעלת הנשיא".

אוצר הספר היהודי - לקראת הפרשיות העוסקות בנגעים, הרינו לבשר על יציאתו לאור של פירוש על משניות מס' נגעים' בליווי תרשימים להקלת הלימוד. את הספר ניתן לרכוש אצל המחבר ר' גרשון אינגבר נ"י בטלפון 0527698670 \ 035702488 בעל מחבר הספר 'קן שלמה' על מסכת 'קנים'.

לעילוי נשמת - הגיליונות והלימוד של השנה מוקדשים לע"נ לומדי הכולל :

ר' משה חיים בן שרגא פייבל הלוי שוורץ ז"ל. ר' אברהם הכהן בן חנוס ז"ל.

ולעילוי נשמות - 'חללי נצר אחרון' שמטעם ארגון - 'עמיתים'.

השיעורים מתקיימים בבית הכנסת הניכי היציבות - רח' מנחת שלמה 3 גני הלך פתח תקוה

שעה 11.15 - שיעור בגמרא מסכת עירובין. שעה 12:00 - שיעור באור החיים הקדוש.

ביום ה' שיעור בפרשת השבוע (שיעור זה מתפרסם בסוף השבוע בבתי הכנסת בעלון של בית המדרש)

לפרטים נא לפנות בטלפון - 0548448692. לתגובות הערות והארות ולקבלת הגיליון במייל, גם במהדורה מורחבת,

נא לפנות לכתובת - Ingber@bezeqint.net